

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 7ης Νοεμβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική πολιτική – Οδηγία 97/81/ΕΚ – Συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχολήσεως που συνήφθη από την UNICE, το CEEP και την CES – Ρήτρα 4 – Αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων – Εργαζόμενοι με καθεστώς μερικής απασχολήσεως – Σύνταξη – Υπολογισμός του ποσού της συντάξεως – Συνυπολογισμός των ετών υπηρεσίας που συμπληρώθηκαν πριν από τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας 97/81/ΕΚ – Άμεση εφαρμογή στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεως η οποία γεννήθηκε υπό το κράτος του προϊσχύσαντος κανόνα»

Στην υπόθεση C-432/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) με απόφαση της 12ης Ιουλίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Ιουλίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Dermod Patrick O'Brien

κατά

Ministry of Justice, πρώην Department for Constitutional Affairs,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, προεδρεύουσα του πρώτου τμήματος, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (εισηγητή), C. G. Fernlund και S. Rodin, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: R. Schiano, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 13ης Ιουνίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο D. P. O'Brien, εκπροσωπούμενος από τις C. Jones, solicitor, και T. Burton, barrister, καθώς και από την R. Crasnow, QC, και τον R. Allen, QC,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον S. Brandon και την C. Crane, επικουρούμενους από τον J. Cavanagh, QC, και τον R. Hill, barrister,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον M. van Beek και την N. Yerrell,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 97/81/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης που συνήφθη από την UNICE, το CEEP και την CES (ΕΕ 1998, L 14, σ. 9), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/23/ΕΚ του Συμβουλίου, της 7ης Απριλίου 1998 (ΕΕ 1998, L 131, σ. 10) (στο εξής: οδηγία 97/81).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Dermod Patrick O'Brien και του Ministry of Justice (Υπουργείου Δικαιοσύνης, Ηνωμένο Βασίλειο), πρώην Department for Constitutional Affairs (Τμήματος Συνταγματικών Υποθέσεων), με αντικείμενο το ύψος της οφειλόμενης στον πρώτο συντάξεως για την άσκηση καθηκόντων δικαστικού λειτουργού με καθεστώς μερικής απασχόλησεως.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Κατά την οδηγία 98/23 για την επέκταση, στο Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας, της οδηγίας 97/81, η ταχθείσα στο ως άνω κράτος μέλος προθεσμία για τη μεταφορά της οδηγίας 97/81 στην εσωτερική έννομη τάξη έληξε στις 7 Απριλίου 2000.
- 4 Το άρθρο 1 της οδηγίας 97/81 ορίζει ότι η οδηγία αποσκοπεί στην υλοποίηση της συμφωνίας-πλαισίου για την εργασία μερικής απασχόλησης, η οποία συνήφθη στις 6 Ιουνίου 1997 από τις διεπαγγελματικές οργανώσεις γενικού χαρακτήρα (UNICE, CEEP, και CES) (στο εξής: συμφωνία-πλαίσιο).
- 5 Η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαισίου, η οποία επιγράφεται «Αρχή της μη διάκρισης», προβλέπει τα εξής:

«1. Όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης, οι εργαζόμενοι με μερική απασχόληση δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται με τρόπο λιγότερο ευνοϊκό απ' ό,τι οι συγκρίσιμοι εργαζόμενοι με πλήρη απασχόληση για το λόγο και μόνον ότι εργάζονται με μερική απασχόληση, εκτός και αν η διαφορετική τους μεταχείριση δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.

2. Όπου κρίνεται αναγκαίο, εφαρμόζεται η αρχή pro rata temporis.

3. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής της παρούσας ρήτρας ορίζονται από τα κράτη μέλη και/ή τους κοινωνικούς εταίρους, λαμβανομένης υπόψη της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και των εθνικών νομοθεσιών, συλλογικών συμβάσεων και πρακτικών.

[...]

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

- 6 Η καταβολή των συντάξεων των δικαστικών λειτουργών διέπεται από τον Judicial Pensions Act 1981 (νόμος του 1981 για τις συντάξεις των δικαστικών λειτουργών, στο εξής: νόμος του 1981) και από τον Judicial Pensions and Retirement Act 1993 (νόμος του 1993 για τις συντάξεις και τη συνταξιοδότηση των δικαστικών, στο εξής: νόμος του 1993).
- 7 Ο νόμος του 1981 έχει εφαρμογή στα πρόσωπα τα οποία διορίστηκαν πριν από τις 31 Μαρτίου 1995, εκτός εάν επιλέξουν να καταβάλλεται η σύνταξή τους κατ' εφαρμογήν του νόμου του 1993. Ο νόμος του 1993 έχει εφαρμογή στα πρόσωπα τα οποία διορίστηκαν από τις 31 Μαρτίου 1995 και μετά.
- 8 Σύμφωνα με τους δύο αυτούς νόμους, σύνταξη μπορεί να καταβάλλεται σε όποιον συνταξιοδοτείται από «δικαστικό λειτούργημα που πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις» (qualifying judicial office), εφόσον έχει συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας και, προκειμένου περί προσώπων που υπάγονται στον νόμο του 1993, εφόσον έχει ασκήσει τέτοια καθήκοντα επί τουλάχιστον πέντε έτη.
- 9 Κατά το χρονικό σημείο συνταξιοδότησεως του D. P. O'Brien μόνον οι δικαστικοί λειτουργοί πλήρους απασχολήσεως και οι δικαστικοί λειτουργοί με καθεστώς μισθωτής μερικής απασχολήσεως θεωρείτο ότι ασκούσαν «δικαστικό λειτούργημα που πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις», πράγμα το οποίο δεν συνέβαινε στην περίπτωση των δικαστικών λειτουργών μερικής απασχολήσεως που αμείβονταν σε ημερήσια κατ' αποκοπήν βάση, όπως οι recorders.
- 10 Τόσο το καθεστώς του νόμου του 1981 όσο και εκείνο του νόμου του 1993 προβλέπουν ότι το ύψος της συντάξεως δικαστικού λειτουργού που άσκησε τα καθήκοντά του με καθεστώς πλήρους απασχολήσεως υπολογίζεται βάσει των αποδοχών του τελευταίου έτους ασκήσεως καθηκόντων και βάσει του αριθμού των ετών ασκήσεως του δικαστικού λειτουργήματος κατά την ημερομηνία συνταξιοδότησεως.
- 11 Σύμφωνα με τον νόμο του 1981, ένας circuit judge (δικαστικός λειτουργός των δευτεροβάθμιων δικαστηρίων) πρέπει να έχει συμπληρώσει δεκαπέντε έτη υπηρεσίας για να έχει δικαίωμα συντάξεως ίσης με το ήμισυ των τελευταίων ετήσιων αποδοχών. Η αντίστοιχη περίοδος δυνάμει του νόμου του 1993 είναι 20 έτη.
- 12 Αμφότερα τα ως άνω συστήματα προβλέπουν ότι οι δικαστικοί λειτουργοί οι οποίοι έχουν μικρότερο χρόνο υπηρεσίας λαμβάνουν αναλογικά μειωμένη σύνταξη, αντίστοιχη προς τον χρόνο υπηρεσίας τους. Κατά τη συνταξιοδότηση καταβάλλεται, επίσης, ένα εφάπαξ ποσό του οποίου το ύψος εξαρτάται από το ποσό της ετήσιας συντάξεως γήρατος.
- 13 Το Ηνωμένο Βασίλειο έθεσε σε εφαρμογή την οδηγία 97/81 με την Part-time Workers (Prevention of Less Favourable Treatment) Regulations 2000 (SI 2000/1551) [κανονιστική απόφαση 1551 του 2000, για τους εργαζομένους με καθεστώς μερικής απασχολήσεως (αποτροπή της λιγότερο ευνοϊκής μεταχειρίσεως)], που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2000. Η εν λόγω κανονιστική απόφαση προβλέπει ότι οι εργαζόμενοι με καθεστώς μερικής απασχολήσεως δεν επιτρέπεται να υφίστανται λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση εκ μέρους του εργοδότη τους σε σχέση με τους εργαζομένους με καθεστώς πλήρους απασχολήσεως και ότι, συναφώς, πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή pro rata temporis, εκτός αν η εφαρμογή της αρχής αυτής δεν ενδείκνυται.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 14 Ο D. P. O'Brien ενεγράφη στον δικηγορικό σύλλογο το 1962 και διορίστηκε Queen's Counsel το 1983. Άσκησε καθήκοντα recorder στο Crown Court από την 1η Μαρτίου 1978 έως την 31η Μαρτίου 2005, ημερομηνία κατά την οποία συνταξιοδοτήθηκε σε ηλικία 65 ετών. Ως recorder δεν ελάμβανε μισθό και αμείβονταν σε ημερήσια κατ' αποκοπήν βάση.

- 15 Τον Ιούνιο του 2005 ο D. P. O'Brien ζήτησε από το Τμήμα Συνταγματικών Υποθέσεων να του καταβληθεί σύνταξη γήρατος επί της ίδιας βάσεως με αυτή που καταβάλλεται στους πρώην δικαστικούς λειτουργούς με καθεστώς πλήρους απασχολήσεως οι οποίοι άσκησαν τα ίδια με αυτόν ή παρόμοια καθήκοντα, προσαρμοσμένη *pro rata temporis*. Το Τμήμα Συνταγματικών Υποθέσεων τον ενημέρωσε ότι δεν ενέπιπτε στις κατηγορίες δικαστικών λειτουργών οι οποίοι μπορούν να λάβουν σύνταξη δικαστικού λειτουργού.
- 16 Τον Σεπτέμβριο του 2005, ο D. P. O'Brien προσέφυγε στο Employment Tribunal (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο), υποστηρίζοντας ότι είχε δικαίωμα να λάβει τέτοια σύνταξη κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 97/81 και των νομοθετημάτων περί μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο εθνικό δίκαιο. Αν και δικαιώθηκε από το ως άνω δικαστήριο, ηττήθηκε σε δεύτερο βαθμό ενώπιον του Employment Appeal Tribunal (δευτεροβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο) και, στη συνέχεια, ενώπιον του Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) [εφετείου (Αγγλία και Ουαλία) (πολιτικό τμήμα), Ηνωμένο Βασίλειο]. Κατόπιν αιτήσεως αναιρέσεως που ασκήθηκε ενώπιόν του, το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.
- 17 Με απόφαση της 1ης Μαρτίου 2012, O'Brien (C-393/10, EU:C:2012:110), το Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε ότι στο εθνικό δικαστήριο απέκειτο να εκτιμήσει αν ο D. P. O'Brien έπρεπε να θεωρηθεί ως εργαζόμενος με καθεστώς μερικής απασχολήσεως, κατά την έννοια της ρήτρας 2, σημείο 1, της συμφωνίας-πλασιίου, έκρινε ότι δεν επιτρέπεται το εθνικό δίκαιο να προβαίνει σε διάκριση μεταξύ των δικαστών πλήρους απασχολήσεως και των δικαστών μερικής απασχολήσεως που αμείβονται σε ημερήσια κατ' αποκοπήν βάση, εκτός αν η διαφορετική αυτή μεταχείριση δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.
- 18 Κατόπιν της αποφάσεως αυτής, το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) έκρινε, με απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2013, ότι, κατά την επίμαχη στην κύρια δίκη περίοδο, ο D. P. O'Brien έπρεπε να θεωρηθεί ως εργαζόμενος μερικής απασχολήσεως, κατά την έννοια της ρήτρας 2, σημείο 1, της συμφωνίας-πλασιίου, και ότι δεν είχε προβληθεί κανένας αντικειμενικός λόγος ο οποίος να δικαιολογεί παρέκκλιση από την αρχή της αμοιβής των δικαστικών λειτουργών που ασκούν τα καθήκοντά τους με καθεστώς μερικής απασχολήσεως επί της ίδιας βάσεως με εκείνη των δικαστικών λειτουργών που ασκούν τα καθήκοντά τους με καθεστώς πλήρους απασχολήσεως, υπό την επιφύλαξη μιας προσαρμογής *pro rata temporis*. Το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) αναγνώρισε, ως εκ τούτου, στον D. P. O'Brien το δικαίωμα να λάβει σύνταξη γήρατος υπό τους ίδιους όρους με έναν circuit judge (δικαστή δευτεροβάθμιου δικαστηρίου).
- 19 Η υπόθεση αναπέμφθηκε ενώπιον του Employment Tribunal (δικαστηρίου εργατικών διαφορών) προκειμένου να προσδιορισθεί το ποσό της συντάξεως γήρατος το οποίο δικαιούνταν ο D. P. O'Brien. Ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου τέθηκε το ζήτημα αν, κατά τον προσδιορισμό του ποσού αυτού, θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη το σύνολο του χρόνου υπηρεσίας του ενδιαφερομένου από τον διορισμό του την 1η Μαρτίου 1978, ήτοι 27 έτη, ή μόνον ο χρόνος υπηρεσίας του από τη λήξη της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας 97/81 στην εσωτερική έννομη τάξη, ήτοι λιγότερα από 5 έτη. Το Employment Tribunal (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών) έκρινε ότι έπρεπε να ληφθεί υπόψη το σύνολο του χρόνου υπηρεσίας, αλλά το Employment Appeal Tribunal (δευτεροβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών) έκρινε το αντίθετο. Το Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) [εφετείο (Αγγλία και Ουαλία) (πολιτικό τμήμα)] επικύρωσε την τελευταία απόφαση. Ο D. P. O'Brien άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 20 Κατά την απόφαση περί παραπομπής, η πλειοψηφία των μελών του Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατου Δικαστηρίου του Ηνωμένου Βασιλείου) κλίνει προς την άποψη ότι η οδηγία 97/81 απαγορεύει τις διακρίσεις εις βάρος των εργαζομένων με καθεστώς μερικής απασχολήσεως όταν η σύνταξη γήρατος καθίσταται απαιτητή. Η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται *ratione temporis* στις

περιπτώσεις στις οποίες η σύνταξη καθίσταται απαιτητή μετά την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της οδηγίας. Στην περίπτωση που ένα μέρος της υπηρεσίας πραγματοποιήθηκε πριν από την ημερομηνία αυτή, η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται επί των μελλοντικών αποτελεσμάτων της καταστάσεως αυτής.

21 Εντούτοις, κατά την απόφαση περί παραπομπής, το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί επί του επιχειρήματος ότι η επαγγελματική σύνταξη πρέπει να θεωρείται, όπως μπορεί να συναχθεί από την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1993, *Ten Oever* (EU:C:1993:833), ετεροχρονισμένη αμοιβή, το δικαίωμα επί της οποίας αποκτάται κατά τη διάρκεια της περιόδου ασκήσεως της δραστηριότητας για την οποία καταβάλλεται η αμοιβή. Αν το επιχειρήμα αυτό γίνει δεκτό, η οδηγία 97/81 δεν μπορεί, σύμφωνα με τη γενική αρχή της μη αναδρομικότητας, να επηρεάσει τα κεκτημένα δικαιώματα ή, όπως στην περίπτωση του *D. P. O'Brien*, τα δικαιώματα που δεν είχαν αποκτηθεί πριν από την έναρξη ισχύος της, ελλείψει διατάξεως στην εν λόγω οδηγία με την οποία να εισάγεται παρέκκλιση από την αρχή αυτή. Παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των μελών του αιτούντος δικαστηρίου έχει την άποψη ότι η λύση που απορρέει από την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1993, *Ten Oever* (C-109/91, EU:C:1993:833), δεν μπορεί να εφαρμοσθεί στην υπόθεση της κύριας δίκης, εντούτοις, θεωρεί ότι η λύση που πρέπει να προκριθεί δεν είναι προφανής.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«Απαιτεί η οδηγία [97/81], και ιδίως η ρήτρα 4 της [συμφωνίας-πλαisiού], σχετικά με την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, να λαμβάνονται υπόψη, για τον υπολογισμό του ύψους της συντάξεως γήρατος εργαζομένου με μερική απασχόληση, περίοδοι υπηρεσίας προγενέστερες της καταληκτικής ημερομηνίας για τη μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη, εφόσον οι περίοδοι αυτές λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της συντάξεως ενός συγκρίσιμου εργαζομένου με πλήρη απασχόληση;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

23 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 97/81 έχει την έννοια ότι οι περίοδοι υπηρεσίας που προηγούνται της ημερομηνίας λήξεως της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας αυτής στην εσωτερική έννομη τάξη, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της συντάξεως γήρατος εργαζομένου με καθεστώς πλήρους απασχολήσεως, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων ενός συγκρίσιμου εργαζομένου με καθεστώς μερικής απασχολήσεως.

24 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι ο *D. P. O'Brien* άσκησε τα καθήκοντα του δικαστικού λειτουργού με καθεστώς μερικής απασχολήσεως, αμειβόμενος σε ημερήσια κατ' αποκοπήν βάση, από την 1η Μαρτίου 1978 έως την 31η Μαρτίου 2005, ήτοι, κυρίως, κατά το χρονικό διάστημα πριν από τη λήξη, στις 7 Απριλίου 2000, της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας 97/81 στο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά το διάστημα αυτό, ωστόσο, το εθνικό συνταξιοδοτικό σύστημα των δικαστικών δεν προέβλεπε ότι οι δικαστικοί λειτουργοί με καθεστώς μερικής απασχολήσεως που αμείβονται σε ημερήσια κατ' αποκοπήν βάση δικαιούνται σύνταξη γήρατος λόγω της ασκήσεως αυτών των καθηκόντων.

25 Επιπλέον, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι οι δικαστικοί λειτουργοί αποκτούν δικαίωμα συντάξεως βάσει του συνταξιοδοτικού συστήματος των δικαστικών που ισχύει στην Αγγλία και την Ουαλία ανάλογα με τις περιόδους υπηρεσίας οι οποίες παρέχουν δικαίωμα συντάξεως. Τα σχετικά συνταξιοδοτικά συστήματα είναι συστήματα βασιζόμενα στις «τελευταίες αποδοχές», σύμφωνα με τα οποία η σύνταξη των δικαστικών λειτουργών προσδιορίζεται

διά του πολλαπλασιασμού συγκεκριμένου τμήματος των αποδοχών του τελευταίου έτους υπηρεσίας που παρέχει δικαίωμα συντάξεως με τον συνολικό αριθμό των ετών και ημερών υπηρεσίας κατά την ημερομηνία συνταξιοδοτήσεως.

- 26 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, οι διαδικαστικοί κανόνες εφαρμόζονται γενικώς κατά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος τους (απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-610/10, EU:C:2012:781, σκέψη 45), εν αντιθέσει προς τους κανόνες ουσιαστικού δικαίου οι οποίοι συνήθως ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι δεν αφορούν τις καταστάσεις που δημιουργήθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος τους παρά μόνο στον βαθμό που προκύπτει σαφώς από το γράμμα τους, τον σκοπό τους ή την όλη οικονομία τους ότι πρέπει να παράγουν τέτοια αποτελέσματα (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 1981, Meridionale Industria Salumi κ.λπ., 212/80 έως 217/80, EU:C:1981:270, σκέψη 9, καθώς και της 23ης Φεβρουαρίου 2006, Molenbergnatie, C-201/04, EU:C:2006:136, σκέψη 31).
- 27 Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι ένας νέος κανόνας δικαίου έχει εφαρμογή από της ενάρξεως ισχύος της πράξεως με την οποία θεσπίζεται και, μολοντί δεν εφαρμόζεται επί των εννόμων καταστάσεων οι οποίες γεννήθηκαν και διαμορφώθηκαν οριστικώς πριν από την έναρξη ισχύος αυτής της πράξεως, εφαρμόζεται εντούτοις αμέσως στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεως η οποία γεννήθηκε υπό το κράτος του προγενέστερου νόμου, καθώς και στις νέες έννομες καταστάσεις. Το αντίθετο ισχύει, υπό την επιφύλαξη της αρχής της μη αναδρομικότητας των νομικών πράξεων, μόνο σε περίπτωση που ο νέος αυτός κανόνας συνοδεύεται από ειδικές διατάξεις οι οποίες καθορίζουν συγκεκριμένα τις προϋποθέσεις διαχρονικής εφαρμογής του (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 26ης Μαρτίου 2015, Επιτροπή κατά Moravia Gas Storage, C-596/13 P, EU:C:2015:203, σκέψη 32 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 28 Πρέπει, καταρχάς, να υπομνησθεί ότι ούτε η οδηγία 97/81 ούτε η συμφωνία-πλαίσιο παρεκκλίνουν από την αρχή που υπομνήσθηκε στην προηγούμενη σκέψη (απόφαση της 10ης Ιουνίου 2010, Bruno κ.λπ., C-395/08 και C-396/08, EU:C:2010:329, σκέψη 54).
- 29 Επομένως, πρέπει να εξετασθεί αν η σταδιακή κτήση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια της περιόδου που προηγήθηκε της ημερομηνίας λήξεως της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας 97/81 στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει ως συνέπεια ότι η νομική κατάσταση του αναιρεσειόντος της κύριας δίκης πρέπει να θεωρηθεί ως οριστικώς διαμορφωθείσα κατά την ημερομηνία αυτή.
- 30 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει συναφώς ότι οι ετεροχρονισμένες αμοιβές υπό τη μορφή επαγγελματικής συντάξεως αυξάνονται κατά τον ίδιο τρόπο με τις λοιπές αμοιβές. Στην περίπτωση των επίμαχων στην κύρια δίκη συνταξιοδοτικών συστημάτων των δικαστικών, η σύνταξη αποκτάται επί τη βάση διαδοχικών περιόδων υπηρεσίας καθεμιά εκ των οποίων παρέχει συνταξιοδοτικό δικαίωμα, ούτως ώστε τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα να αυξάνονται με την ολοκλήρωση κάθε περιόδου υπηρεσίας. Κατά συνέπεια, στο μέτρο που, στο τέλος κάθε περιόδου υπηρεσίας, το αντίστοιχο συνταξιοδοτικό δικαίωμα εξαντλεί τα αποτελέσματά του, δεν είναι ως εκ τούτου δυνατό να ληφθούν υπόψη τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν πριν από την ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας 97/81 στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 31 Παραπέμποντας, συναφώς, στις αποφάσεις της 17ης Μαΐου 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209), και της 6ης Οκτωβρίου 1993, Ten Oever (C-109/91, EU:C:1993:833), η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υπογραμμίζει την ιδιαιτερότητα αυτού του είδους αμοιβής που συνίσταται στον χρονικό διαχωρισμό μεταξύ της θεμελιώσεως του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, που πραγματοποιείται σταδιακά με την εξέλιξη της σταδιοδρομίας του υπαλλήλου, και της πραγματικής καταβολής της παροχής, η οποία αντιθέτως αναβάλλεται μέχρι τη συμπλήρωση συγκεκριμένης ηλικίας.

- 32 Ωστόσο, επισημαίνεται, αφενός, ότι οι περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης διαφέρουν από εκείνες των υποθέσεων επί των οποίων εκδόθηκαν οι ως άνω αποφάσεις και οι οποίες είχαν ως αντικείμενο τη διαχρονική εφαρμογή των αποτελεσμάτων μιας δικαστικής αποφάσεως.
- 33 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το ζήτημα της αναδρομικής ισχύος κανόνα δικαίου δεν πρέπει να συγχέεται με το ζήτημα των διαχρονικών αποτελεσμάτων μιας αποφάσεως του Δικαστηρίου. Όπως το ίδιο το Δικαστήριο υπενθύμισε με την απόφασή του της 17ης Μαΐου 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209), οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται ο περιορισμός των διαχρονικών αποτελεσμάτων μιας αποφάσεως αφορούν την ύπαρξη σοβαρών διαταραχών που η απόφαση αυτή μπορεί να επιφέρει για το παρελθόν.
- 34 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ουδέποτε ζήτησε από το Δικαστήριο τον περιορισμό των διαχρονικών αποτελεσμάτων της αποφάσεως της 1ης Μαρτίου 2012, O'Brien (C-393/10, EU:C:2012:110). Ο περιορισμός αυτός, όμως, μπορεί να τεθεί μόνο με την ίδια την απόφαση με την οποία το Δικαστήριο αποφαινεται επί της αιτηθείσας ερμηνείας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 17ης Μαΐου 1990, Barber, C-262/88, EU:C:1990:209, σκέψη 41).
- 35 Αφετέρου, όσον αφορά το επιχείρημα της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου ότι θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ του υπολογισμού του απαιτούμενου για τη χορήγηση συντάξεως χρόνου υπηρεσίας και των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, επισημαίνεται ότι το γεγονός ότι συνταξιοδοτικό δικαίωμα αποκτάται οριστικά κατά τη λήξη της αντίστοιχης περιόδου υπηρεσίας δεν επιτρέπει να συναχθεί ότι η νομική κατάσταση του εργαζομένου πρέπει να θεωρηθεί ως οριστικώς διαμορφωθείσα. Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μόνο μεταγενέστερα και λαμβανομένων υπόψη των σχετικών περιόδων υπηρεσίας μπορεί ο εν λόγω εργαζόμενος να επικαλεσθεί λυσιτελώς το δικαίωμα αυτό προκειμένου να του καταβληθεί η σύνταξή του.
- 36 Κατά συνέπεια, σε περίπτωση που, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, η θεμελίωση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων εκτείνεται σε περίοδο τόσο προγενέστερη όσο και μεταγενέστερη της λήξεως της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας 97/81 στην εσωτερική έννομη τάξη, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο προσδιορισμός των δικαιωμάτων αυτών διέπεται από τις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας, ακόμη και στην περίπτωση περιόδων υπηρεσίας προγενέστερων της ημερομηνίας ενάρξεως ισχύος της οδηγίας αυτής.
- 37 Από την άποψη αυτή, η ως άνω περίπτωση πρέπει να διακρίνεται από την περίπτωση, την οποία επικαλείται η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προς στήριξη των επιχειρημάτων της, των συναδέλφων του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης οι οποίοι συνταξιοδοτήθηκαν πριν από τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας 97/81 στην εσωτερική έννομη τάξη.
- 38 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 97/81 έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι περίοδοι υπηρεσίας που προηγούνται της ημερομηνίας λήξεως της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας αυτής στην εσωτερική έννομη τάξη πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

Η οδηγία 97/81/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης που συνήφθη από την UNICE, το CEEP και την CES, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/23/ΕΚ του Συμβουλίου, της 7ης Απριλίου 1998, έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι περίοδοι υπηρεσίας που προηγούνται της ημερομηνίας λήξεως της προθεσμίας μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη της οδηγίας 97/81, όπως αυτή τροποποιήθηκε από την οδηγία 98/23, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.

(υπογραφές)